

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Realizacja Bethesda Statement on Access Publishing przez biblioteki uczelni technicznych w Polsce

Author: Renata Frączek

Citation style: Frączek Renata. (2008). Realizacja Bethesda Statement on Access Publishing przez biblioteki uczelni technicznych w Polsce. W: D. Pietruch-Reizes (red.), "Zarządzanie informacją w nauce" (S. 329-341). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Renata Frączek
Uniwersytet Śląski
Katowice

Realizacja Bethesda Statement on Open Access Publishing przez biblioteki uczelni technicznych w Polsce

Idea Open Access została przyjęta i zaakceptowana przez świat nauki. Zna-
ne są zasady, cele i zadania tej inicjatywy. Podstawowym założeniem Open
Access jest nie tylko tworzenie otwartego dostępu do wiedzy, ale również od-
działywanie na politykę naukową państwa oraz wpływ na system finansowania
organizacji wolnego dostępu do wiedzy¹. Open Access — oznacza nieograni-
czony dostęp do darmowych publikacji². Na stronach Eprints Open Access
określony został jako wolny, bezpłatny, nieograniczony, bezpośredni dostęp dla
wszystkich do pełnych tekstów artykułów poprzez sieć rozległą³.

Określenia pojęcia „Open Access” znaleźć można w podstawowych doku-
mentach dotyczących inicjatywy Open Access⁴, m.in. w:
— *Budapest Open Access Initiative* z 14 lutego 2002 roku⁵,

¹ B. BEDNAREK-MICHALSKA: *Informacja w sieci a dostęp do wiedzy*. [online]. [Dostęp: 18 li-
stopada 2006]. Dostępny w Internecie: [http://www.phys.uni.torun.pl/phys/PODYPLOM/informa-
cja-w-sieci.PPT](http://www.phys.uni.torun.pl/phys/PODYPLOM/informa-
cja-w-sieci.PPT)

² P. NAJSAREK: *Terminologia Open Access — o czym warto wiedzieć?* „EBIB” 2006, nr 3
(73). [online]. [Dostęp: 17 listopada 2006]. Dostępny w Internecie: [http://www.ebib.info/2006/
73/suber.php](http://www.ebib.info/2006/
73/suber.php)

³ *Eprints. Open Access*. [online]. [Dostęp: 20 lutego 2007]. Dostępny w Internecie:
<http://www.eprints.org/openaccess/>

⁴ Godny odnotowania jest serwis EBIB poświęcony Open Access. EBIB — Elektroniczna
BIBlioteka — platforma cyfrowa SBP. Open Access. [online]. [Dostęp: 3 marca 2007]. Dostępny
w Internecie: <http://nowy.ebib.info/content/category/8/102/79/>

⁵ *Budapest Open Access Initiative*. [online]. [Dostęp: 20 lutego 2006]. Dostępny w Interne-
cie: <http://www.soros.org/openaccess/>

- *Bethesda Statement on Open Access Publishing* z 20 czerwca 2003 roku⁶,
- *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities* z 22 października 2003 roku⁷,
- *ACRL Principles and Strategies for the Reform of Scholarly Communication* z 28 sierpnia 2003 roku⁸,
- *OECD Declaration on Access to Research Data From Public Funding* z 30 stycznia 2004 roku⁹,
- *IFLA Statement on Open Access to Scholarly Literature and Research Documentation* z 24 lutego 2004 roku¹⁰.

W Deklaracji Berlińskiej Open Access określony został jako „darmowy, swobodny dostęp online do zasobów wiedzy” oraz „możliwość wykorzystania nieograniczonych źródeł wiedzy i dziedzictwa kulturowego, która powinna być aprobowana przez społeczność naukową”¹¹.

W *Bethesda Statement on Open Access Publishing* z 20 czerwca 2003 roku¹² określone zostały cechy „wolnego dostępu”. Po pierwsze, autorzy i właściciele praw autorskich zachowując swoje prawa, stwarzają użytkownikom korzystającym z zasobu możliwość czytania, zgrywania, kopiowania, rozpowszechniania, drukowania i wyszukiwania materiałów, które są dostępne w katalogu. Po drugie, zagwarantowana jest bezpłatna dostępność pełnych wersji prac w odpowiednim, standardowym elektronicznym formacie w jednym z repozytoriów online, pracujących na platformie technicznej, zgodnej ze standardami, a utrzymywanej i wspieranej przez instytucję akademicką, towarzystwo na-

⁶ *Bethesda Statement on Open Access Publishing*. [online]. [Dostęp: 20 lutego 2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>

⁷ *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*. [online]. [Dostęp: 20 lutego 2007]. Dostępny w Internecie: http://www.zim.mpg.de/openaccess-berlin/berlin_declaration.pdf

⁸ *ALA. Principles and Strategies for the Reform of Scholarly Communication*. [online]. [Dostęp: 20 lutego 2007]. Dostępny w Internecie: <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/whitepapers/principlesstrategies.htm>

⁹ *OECD Declaration on Access to Research Data From Public Funding* [online]. [Dostęp: 20 lutego 2007]. Dostępny w Internecie: <http://www.codataweb.org/UNESCOmtg/dryden-declaration.pdf>

¹⁰ *IFLA Statement on Open Access to Scholarly Literature and Research Documentation*. [online]. [Dostęp: 20 lutego 2007]. Dostępny w Internecie: <http://www.ifla.org/V/cdoc/open-access04.html>

¹¹ *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*. [online]. [Dostęp: 20 lutego 2007]. Dostępny w Internecie: http://www.zim.mpg.de/openaccess-berlin/berlin_declaration.pdf

¹² Deklaracja opracowana została podczas spotkania na temat Open Access w The Howard Hughes Medical Institute w Chevy Chase dnia 11 kwietnia 2003 roku. Cyt. za: *Bethesda Statement on Open Access Publishing*. „EBIB” 2003, nr 3 (73). [online]. [Dostęp: 18 listopada 2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.ebib.info/2006/73/suber.php>; *Bethesda Statement on Open Access Publishing*. [online]. [Dostęp: 20 lutego 2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>

ukowe, agencję rządową lub inną wiarygodną organizację, która jest w stanie realizować wolny dostęp do wiedzy i dystrybucję z długoterminowym archiwizowaniem. Sformułowane zostały również zasady szybkiego i darmowego dostępu do wiedzy naukowej. Zdefiniowano „grupę wsparcia” Open Access, do której zaliczono organizacje naukowe, naukowców, wydawców i bibliotekarzy. Ustalono, jakie warunki muszą spełniać publikacje otwartego dostępu. Wszyscy popierający ideę Open Access zobowiązali się do podejmowania konkretnych inicjatyw zmierzających do realizowania celów Open Access.

W Deklaracji grupy roboczej bibliotekarzy i wydawców zapisano:

„Wierzimy, że Open Access będzie ważnym elementem naukowego publikowania w przyszłości i będzie tak działał, by oddawać, pokazywać **rezultaty bieżących prac badawczych** — dlatego **repozytoria** powinny być szeroko otwarte, darmowe i łatwe w użyciu, jak tylko to jest możliwe. **Biblioteki i wydawcy** powinni zrobić wszystko, by to przechodzenie do nowego modelu nie załamało dotychczasowego udostępniania informacji naukowej”¹³.

Zmierzając do osiągnięcia postawionych celów, przedstawiciele środowiska bibliotekarzy podjęli się:

- „1. Rozwijać i wspierać mechanizmy przechodzenia do modelu Open Access i pokazywać przykłady działania takich mechanizmów.
2. W swojej działalności edukacyjnej i promocyjnej dawać priorytet uświadamianiu użytkowników o korzyściach, jakie niesie Open Access, zarówno jeśli chodzi o repozytoria, jak i drukowanie czasopism elektronicznych.
3. Powinniśmy zaznaczać w katalogach i innych bazach danych te czasopisma, które są publikowane w modelu Open Access”¹⁴.

Wydawcy natomiast zaproponowali:

- „1. Zobowiązać się do wprowadzenia opcji Open Access dla wszystkich artykułów naukowych i tytułów czasopism, jakie wydają.
2. Opracować specjalny plan działania, który pozwoli przekształcić tytuły na nowy model.
3. Współpracować z innymi wydawcami prac w modelu Open Access i innymi zainteresowanymi stronami w celu rozwijania odpowiednich narzędzi dla autorów i wydawców, które ułatwią opublikowanie rękopisów w standardach elektronicznych, pozwalających na umieszczenie ich w repozytoriach i sprawne przeszukiwanie.
4. Zapewnić, że modele otwartego dostępu przewidujące pobieranie opłat autorskich doprowadzą do złagodzenia barier finansowych dla badaczy, zwłaszcza tych z krajów rozwijających się”¹⁵.

Realizacja Open Access przewiduje tworzenie bezpłatnego dostępu do czasopism naukowych, archiwów i repozytoriów zawierających różnorodne mate-

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

riały. Największą inicjatywą w zakresie rejestrowania czasopism otwartych jest Światowy rejestr czasopism Open Access utworzony na bazie Directory of Open Access Journals¹⁶ (DOAJ). Liczba zaindeksowanych czasopism systematycznie wzrasta. Baza obejmuje również czasopisma polskie. Poza światowym katalogiem udostępnione zostały archiwa i repozytoria. Jedno z pierwszych archiwów powstało w 1991 roku w USA — obejmowało wówczas publikacje 15 instytucji naukowych. Na stronach Eprint, gdzie zamieszczane są dane z bazy Institutional Archives Registry, tworzonej w ramach projektu SHERPA, zarejestrowano ponad 200 repozytoriów z 28 krajów. Najwięcej repozytoriów utworzono w Wielkiej Brytanii. Popularnymi źródłami tego typu są: ROAR — Registry of Open Access Repositories, ePrints-Sites Powered, OpCit The Open Citation Project¹⁷. Największym repozytorium dla naukowców, bibliotekarzy i pracowników informacji jest E-LIS — jego zasób obejmuje — około 3 400 tekstów, w tym około 30 z Polski¹⁸.

W jaki sposób biblioteki w Polsce realizują cele Open Access, a w szczególności zadeklarowane przez bibliotekarzy działania zapisane w *Bethesda Statement on Open Access Publishing*? Z tym pytaniem łączą się pytania dodatkowe: Czy biblioteki na stronach internetowych odnotowują wśród innych informacji o zasobach elektronicznych informacje o serwisach Open Access? Czy biblioteki informują o inicjatywie Open Access? Czy biblioteki podejmują działania w zakresie tworzenia cyfrowych repozytoriów i archiwów? Jaka jest przejrzystość informacji o Open Access na stronach internetowych bibliotek?

Analizie poddano informacje zamieszczone na stronach domowych bibliotek wyższych szkół technicznych¹⁹. Wśród nich znalazły się: Biblioteka Główna Politechniki Białostockiej; Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej; Biblioteka Główna Politechniki Gdańskiej; Biblioteka Główna Politechniki Koszalińskiej; Biblioteka Główna Politechniki Krakowskiej; Biblioteka Główna Politechniki Lubelskiej; Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej; Biblioteka Główna Politechniki Opolskiej; Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej; Biblioteka Główna Politechniki Radomskiej im. Kazimierza Pułaskiego; Biblioteka Główna Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza; Biblioteka

¹⁶ *Directory of Open Access Journals*. [online]. [Dostęp: 30 stycznia 2007]. Dostępny w Internecie: <http://www.doaj.org/>

¹⁷ J. STĘPNIAK: *Europa wobec wzrostu cen czasopism — warunki zjednoczenia*. W: *Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej*. Łódź, 23—25 czerwca 2004, s. 237—246. [Materiały konferencyjne]. [online]. [Dostęp: 19 listopada 2006]. Dostępny w Internecie: http://bg.p.lodz.pl/konferencja2004/mat_konfer.htm

¹⁸ B. BEDNAREK-MICHALSKA, L. DERFERT-WOLF: *E-LIS — archiwum publikacji z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Uwagi praktyczne dla polskich autorów*. „EBIB” 2006, nr 3 (73). [online]. [Dostęp: 18 listopada 2006]. Dostępny w Internecie: http://www.ebib.info/2006/73/michalska_wolf.php

¹⁹ Analizę informacji zamieszczonych na stronach internetowych bibliotek wyższych szkół technicznych przeprowadzono w dniach od 15 do 19 listopada 2006 roku.

Główna Politechniki Szczecińskiej; Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej w Gliwicach; Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach; Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej; Biblioteka Główna i Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej.

Czy biblioteki na stronach internetowych odnotowują wśród innych informacji o zasobach elektronicznych informacje o serwisach Open Access?

Spośród 16 bibliotek politechnik 14 bibliotek odnotowało w wykazach czasopism (najczęściej w serwisie „A-to-Z” firmy EBSCO) informacje o źródle DOAJ, natomiast bibliotek zamieściło odnośniki do innych cyfrowych zbiorów informacji prymarnej. Były to linki do:

- bibliotek cyfrowych — wykazy bibliotek cyfrowych,
- e-zbiorów, w szczególności do e-książek — w ich wykazach najczęściej wymieniano e-książki Biblioteki AGH w Krakowie, Biblioteki Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych, Biblioteki Narodowej, Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- serwisu DOAJ.

Czy biblioteki informują o inicjatywie Open Access?

Na stronach internetowych znajdowały się informacje o serwisie DOAJ. Informacje o inicjatywie Open Access odnaleziono na stronach Biblioteki Głównej Politechniki Gdańskiej (zob. rys. 1.)²⁰.

Open Access, czyli wolny dostęp do zasobów elektronicznych

• Co to jest Open Access?

Open Access oznacza wolny dostęp do darmowych zasobów publikacji znajdujących się w sieci przy uwzględnieniu i zachowaniu praw autorskich.

- Open Access jest przeciwieństwem całkowicie niedostępnych, zamkniętych jedynie dla prenumeratorów wydawnictw: to całkowicie otwarty dostęp do poszczególnych tytułów
- Materiały zawarte w Open Access mogą być doskonałym źródłem uzupełniającym inne źródła baz danych dostępnych w bibliotece
- Materiały z Open Access mogą być udostępniane w sieci nawet, jeśli chronią je prawa autorskie. Większość z tych materiałów może być wykorzystywanych przez ośrodki naukowe bez dodatkowej zgody. Nawet jeśli kopiowanie tychże materiałów nie jest dozwolone, możliwe jest przeglądanie ich zawartości. Przed skorzystaniem z materiałów typu Open Access należy się upewnić, jakie są prawne zastrzeżenia korzystania z danych zasobów

Zapraszamy do skorzystania z zasobów Open Access:

1. Bardzo obszerny zbiór ogólnodostępnych materiałów, zebranych i usystematyzowanych w postaci bazy danych zawierających linki do poszczególnych publikacji on-line.

Zbiór ten został opracowany przez **Buley Library**, bibliotekę **Southern Connecticut State University**

²⁰ Pełna informacja nt. Open Access zamieszczona na stronach Biblioteki Głównej Politechniki Gdańskiej.

Zasoby Open Acces dostępne są pod adresem: <http://www.library.southernct.edu/openaccess.html>

Istnieje możliwość przeglądania zasobów w działach:

- o Zasoby z różnych dziedzin
- o Czasopisma
- o Książki
- o Materiały (wykresy, prezentacje, grafiki, zdjęcia)
- o Materiały konferencyjne

2. DOAJ, czyli Directory of Open Access Journals, to zbiór 1784 tytułów czasopism i 77987 artykułów o wolnym dostępie. Aktualnie w 445 z tych czasopism możliwe jest przeszukiwanie zasobów na poziomie artykułu.

DOAJ jest firmowane przez sieć bibliotek **Lunds University Libraries**

Zasoby DOAJ dostępne są pod adresem:

<http://www.doaj.org/>

3. DMOZ, czyli Open Directory Project (<http://dmoz.org/>) jest jednym z największych i najbardziej wszechstronnych kompendium wiedzy w Internecie. Prowadzony jest przez rozbudowaną sieć redaktorów. Dostępny także w polskiej wersji językowej (Open Directory Polska <http://dmoz.org/World/Polska/>)

4. W zasobach DMOZ opracowane są także zbiory Open Access.

Zbiór ten dostępny jest pod adresem:

http://dmoz.org/Science/Publications/Journals/Free_Online_Journals/

5. Ponad dziesięć lat temu Biblioteka Kongresu USA w projekcie zwanym „Amerykańska Pamięć” zapisała w formie elektronicznej ponad dziesięć tysięcy pozycji. Zbiór zawiera rękopisy, mapy, nagrania audiowizualne, kreskówki, karykatury, plakaty, zdjęcia dokumentalne, muzykę i w mniejszym stopniu książki historyczne.

Można je znaleźć pod adresem:

<http://memory.loc.gov/ammem/>

6. Europejski Matematyczny Serwis Informacyjny rozwijany przez Europejskie Towarzystwo Matematyczne (EMIS) zawiera pełne teksty pism matematycznych R. Hamiltona oraz G. Riemanna oraz około 50 czasopism matematycznych wydawanych od roku 1997 do chwili obecnej. Ponadto oferuje materiały konferencyjne oraz wybrane monografie i konspekty wykładów, a także informacje o aktualnych wydarzeniach w europejskim środowisku matematycznym. ICM prowadzi oficjalny mirror EMIS, automatyczna aktualizacja odbywa się raz w miesiącu. Dostęp do serwera bazy jest bezpłatny i nie wymaga autoryzacji.

Wejście do serwisu:

<http://emis.icm.edu.pl/>

7. Knovel Library to pełnotekstowa baza książek światowych wydawców, przygotowana przez amerykańską firmę Knovel. Baza zawiera ponad 700 tytułów książek z wielu dziedzin technicznych z lat 1990—2006, a co miesiąc dochodzą nowe tytuły.

W ramach open access, Knovel News (magazyn firmy Knovel), umożliwia otwarty dostęp do wybranych tytułów Knovel Library lub grup tytułów w każdym wydaniu. Okres trwania dostępu do wybranego tytułu to dwa tygodnie, czyli do wydania następnego numeru K-News.

Wejście do open access: <http://www.info.knovel.com/knews/>

Po wejściu na stronę, należy wybrać najnowsze wydanie magazynu, dalej w magazynie K-news kliknąć na link do **open access** znajdujący się na dole strony.

Czy biblioteki podejmują działania w zakresie tworzenia cyfrowych repozytoriów i archiwów?

Biblioteki wyższych szkół technicznych podejmują inicjatywy w zakresie tworzenia i organizowania dostępu do zasobów cyfrowych jako biblioteki cyfrowe. Biblioteki te mają charakter instytucjonalny (tworzony przez jedną biblioteką na podstawie własnej bazy źródłowej) lub regionalny (tworzony przy współpracy bibliotek i innych instytucji w regionie). Na stronach bibliotek znajdują się materiały organizowanych konferencji naukowych. Przykładami mogą być tutaj Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej²¹ i Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej²².

Z przeanalizowanych 16 witryn Internetowych bibliotek 6 ośrodków prowadzi biblioteki cyfrowe w ramach istniejącej własnej bazy. Są to: Biblioteka Cyfrowa Politechniki Krakowskiej (BCPK); Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej (eBiPol); Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej (BCPW); Biblioteka Cyfrowa Politechniki Wrocławskiej (BCPWr); Wirtualna Biblioteka Sieci Semantycznej Politechniki Gdańskiej (WBSS); Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej (opisy katalogowe uzupełnione są o informacje dotyczące formatu publikacji z odnośnikiem do strony internetowej).

W tworzeniu odrębnej, samodzielnej biblioteki cyfrowej biorą udział (współudział): Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa (Biblioteka Główna Politechniki Wrocławskiej); Podlaska Biblioteka Cyfrowa (Biblioteka Główna Politechniki Białostockiej); Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa (Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej).

Jaka jest przejrzystość informacji o Open Access na stronach internetowych bibliotek?

Biblioteki nie stosują jednolitego sposobu porządkowania i udostępniania informacji o e-zasobach czy idei Open Access. Najczęściej linki do e-zbiorów (zazwyczaj odsyłają do serwisu DOAJ, z krótką informacją o zawartości, liczbie udostępnianych czasopism) zamieszczone są w zakładkach: Zasoby, Zasoby internetowe, E-zasoby, Linki, E-zbiory, Inne, E-czasopisma, E-książki, Bazy danych, Źródła elektroniczne.

²¹ Np. *Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej...*

²² Np. *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji. Działania i codzienność. Poznań, 15–17 czerwca 2005*. Red. H. GANIŃSKA. T. 1. Poznań 2005, s. 190–201. [Materiały konferencyjne]. [online]. Dostępny w Internecie: www.ml.put.poznan.pl/2005/

Dostęp do bibliotek cyfrowych

Kolekcje cyfrowe powstałe na podstawie własnych baz źródłowych umiejscowione są na stronach WWW poszczególnych bibliotek tworzących bibliotekę cyfrową. Niezależne strony WWW bibliotek cyfrowych zakładane są dla bibliotek o charakterze regionalnym. Na zasób bibliotek cyfrowych składają się kolekcje obejmujące archiwalia i wydawnictwa macierzystych uczelni jednostek tworzących bibliotekę. Archiwalia zawierają najczęściej starodruki, rękopisy, muzykalia oraz regionalia. Do cyfrowego zasobu wydawnictw dydaktycznych i naukowych włącza się skrypty, podręczniki, zeszyty naukowe, materiały konferencyjne, prace doktorskie i habilitacyjne.

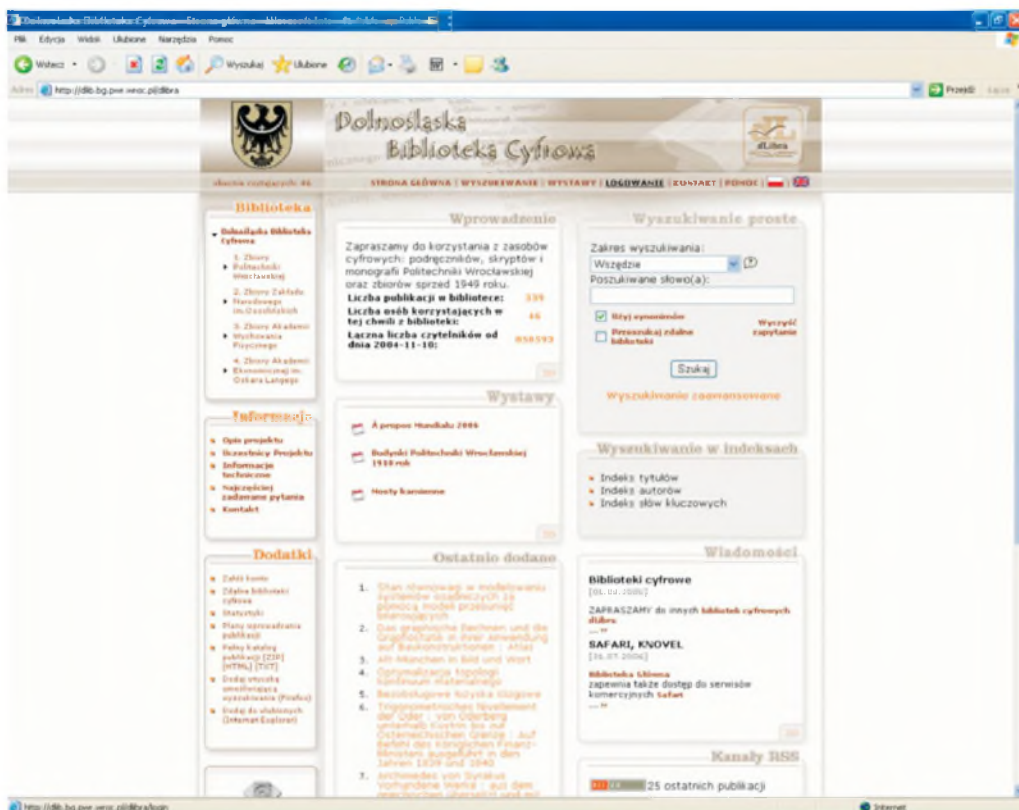
Oprogramowanie dLibra jest najczęściej wykorzystywane przy tworzeniu bibliotek cyfrowych przy udziale bibliotek wyższych szkół technicznych. Jedynie Wirtualna Biblioteka Sieci Semantycznej Politechniki Gdańskiej wykorzystuje oprogramowanie Elvis, Cyfrowa Biblioteka Politechniki Krakowskiej — oprogramowanie własne, Biblioteka Politechniki Świętokrzyskiej zapewnia dostęp do cyfrowych zbiorów poprzez wyszukiwanie w katalogu.

Biblioteki cyfrowe wykorzystujące oprogramowanie dLibra umożliwiają: przeszukiwanie i przeglądanie zapisów oraz kart katalogowych publikacji, przeszukiwanie i czytanie treści publikacji, uzyskiwanie informacji o nowościach, a także przeglądanie rankingów publikacji. Przeszukiwanie katalogu możliwe jest poprzez wyszukiwanie w katalogu (proste) oraz wyszukiwanie ogólne (zaawansowane), pozwalające na wyszukiwanie w całym zasobie cyfrowym — zarówno w opisach katalogowych, jak i treści publikacji.

Wyszukiwanie w katalogu (proste) uwzględnia atrybuty zgodne ze standardem DublinCore i obejmuje wyszukiwanie w polach: Dowolny tekst, Treść publikacji, Atrybuty publikacji, Tytuł, Autor, Temat i słowa kluczowe, Opis, Wydawca, Współtwórca, Data wydania, Tym zasobu, Format, Identyfikator zasobu, Źródło, Język, Powiązania, Zakres, Prawa. Formularz wyszukiwawczy udostępnia opcje: wyszukiwanie w treści publikacji oraz opis publikacji (atrybuty jak w wyszukiwaniu w katalogu). Formularz wyszukiwawczy umożliwia stosowanie operatorów Boole'a. Dodatkowe możliwości obejmują: użycie synonimów, przeszukiwanie bibliotek zdalnych (znajduje się tu wykaz do wyboru bibliotek cyfrowych wykorzystujących oprogramowanie dLibra), korzystanie z listy publikacji dodanych w ciągu ostatniego tygodnia, 2 tygodni, 4 tygodni, od dnia..., a także z listy wszystkich publikacji. Udostępnione jest także przeglądanie indeksów: tytułów, autorów, słów kluczowych. Listę bibliotek zdalnych tworzą: Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa, Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa, Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa, Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej, Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego, Pedagogiczna Biblioteka Cyfrowa, Księgozbiór Wirtualny Federacji Bibliotek Kościel-

nych FIDES, Śląska Biblioteka Cyfrowa, Cyfrowa Biblioteka Narodowa „Polona”, Podlaska Biblioteka Cyfrowa. Wykaz zdalnych bibliotek cyfrowych dodatkowo uzupełniony jest o informacje: data ostatniej synchronizacji, liczba publikacji, np.:

1. Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
 - *Data ostatniej synchronizacji:* 2006-11-21 21:54
 - *Liczba publikacji:* 24237
2. Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa
 - *Data ostatniej synchronizacji:* 2006-11-21 10:04
 - *Liczba publikacji:* 12099

RYSUNEK 2

Strona internetowa biblioteki cyfrowej wykorzystującej oprogramowanie dLibra

Biblioteka Cyfrowa Politechniki Krakowskiej (BCPK) jest jedną z najmłodszych polskich bibliotek cyfrowych — utworzoną w maju 2006 roku. Do gromadzenia, zarządzania oraz udostępniania zgromadzonych w bibliotece publikacji cyfrowych służy oprogramowanie przygotowane przez zespół reali-

zujący projekt. Na zasób bibliotek składają się: książki, skrypty, monografie, czasopisma wydane przez Politechnikę Krakowską oraz prace doktorskie obronione na tejże uczelni. BCPK podzielona jest na zbiory o określonym charakterze — kolekcje uporządkowane alfabetycznie: Doktoraty, Materiały, dydaktyczne, Zbiory specjalne.

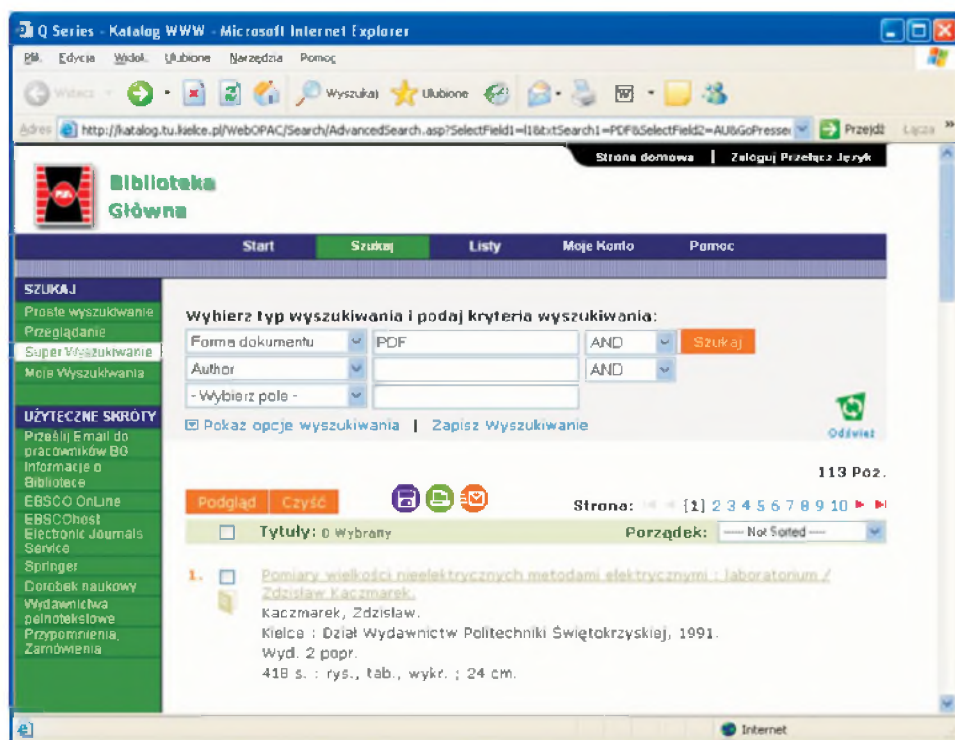
Formularz wyszukiwawczy (rys. 3.) obejmuje słowa z opisu publikacji, ze spisu treści oraz streszczenia. Umożliwia łączenia poszczególnych wyrażeń za pośrednictwem operatorów *i* oraz *lub*. Na stronie internetowej Biblioteki Cyfrowej Politechniki Krakowskiej zamieszczone są ponadto wzory umów: oświadczenie autora pracy doktorskiej oraz umowa licencyjna.

The screenshot shows the 'Biblioteka Cyfrowa PK' search interface. The browser window title is 'Biblioteka Cyfrowa PK - Microsoft Internet Explorer'. The address bar shows 'http://www.biblos.pk.edu.pl/bc/wyszukiwanie.php3'. The page has a navigation menu on the left with links: projekt, regulamin, aktualności, wzory umów, linki, kontakt. The main content area is titled 'Wyszukiwanie'. It features two search modes: 'podstawowe' (selected) and 'rozszerzone'. The 'rozszerzone' mode is active, showing a search bar and a 'szukaj' button. Below the search bar, there are sections for 'pole opisu:' and 'pole indeksowane:', each with dropdown menus and 'szukaj' buttons. The 'pole opisu:' section has three rows of search criteria, each with a dropdown menu and a 'szukaj' button. The 'pole indeksowane:' section has three rows of search criteria, each with a dropdown menu and a 'szukaj' button. At the bottom, there is a section for 'publikacja została wydana między rokiem' with two input fields and a 'szukaj' button.

RYSUNEK 3

Formularz „Wyszukiwanie rozszerzone” w zasobach Biblioteki Cyfrowej Politechniki Krakowskiej

Inne rozwiązanie tworzenia i udostępnienia zasobów cyfrowych zastosowała **Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej**. Zakładka Nasze zasoby — wydawnictwa pełnotekstowe na stronie domowej Biblioteki Głównej Politechniki Świętokrzyskiej umożliwia dostęp do zasobów kolekcji cyfrowych. Opcja „Szukaj” umożliwia wybór jednej z kilku możliwości: Proste wyszukiwanie, Przeglądanie, Super wyszukiwanie, Moje wyszukiwanie dostępnych dla zarejestrowanych użytkowników. Kryteria wyszukiwawcze prostego wyszukiwania obejmują: Pojedyncze słowo kluczowe, Wiele słów kluczowych — operatory *and*, *or*, Dokładną frazę. Opcja „Przeglądanie” zapewnia dostęp do indeksów, natomiast „Super wyszukiwanie” — wyszukiwanie zaawansowane, umożliwiające łączenie wielu różnych kryteriów wyszukiwawczych.

RYСУNEK 4

Przykładowy wynik wyszukiwania — lista odnalezionych rekordów

Podsumowanie

Polskie biblioteki uczelni technicznych podjęły inicjatywy w celu realizacji idei Open Access, przede wszystkim w zakresie tworzenia cyfrowych zasobów. Do grona bibliotek już istniejących dołączają nowe — przykładem jest Biblioteka Główna Politechniki Krakowskiej. Podejmowane są również różne inicjatywy — dąży się do przyjęcia określonych standardów (w szczególności Dublin Core) oraz jednolitego oprogramowania dLibra. Biblioteki nie propagują jednak — lub jedynie w niewielkim stopniu — samej idei Open Acces. Najczęściej zaznaczane są już istniejące repozytoria, odnośniki do różnorodnych e-zbiorów, a przede wszystkim do światowego katalogu czasopism DOAJ, który na stałe znalazł swoje miejsce w spisie e-źródeł czy e-czasopism. Biblioteki przyjęły różnorodne modele organizacji informacji o zasobach cyfrowych, toteż niejednokrotnie sprawia to wrażenie szumu informacyjnego.

Renata Frączek

Realization of Bethesda Statement on Open Access Publishing by libraries of technical universities in Poland

S u m m a r y

The author concentrates on the rules described in the Bethesda Statement on Open Access Publishing. She enumerates the initiatives of libraries of technical universities regarding the creation of electronic sources of the primary information. There are characterized the electronic sources created with the cooperation of technical libraries, among others: Main Library of the Technical University of Cracow, Main Library of the Technical University of Warsaw, Main Library of the Academy of Mining and Metallurgy, Main Library of the Technical University of Lodz, Main Library and the Scientific Information Center of the Technical University of Wrocław. There are analyzed: the collection's structure, the access to information by means of simple, advanced and complex searching, the available indices and their structure.

Renata Frączek

Réalisation de Bethesda Statement on Open Access Publishing par des bibliothèques des écoles techniques en Pologne

R é s u m é

Nous avons rappelé des règles déterminées dans la déclaration Bethesda Statement on Open Access Publishing et nous avons présenté des initiatives des bibliothèques des écoles supérieures techniques dans le domaine de formation des collections électroniques publiques des informations primaires. Nous avons caractérisé des ressources électroniques créées en coopération des biblio-

thèques techniques, entre autres la Bibliothèque d'Ecole d'Ingénieurs à Cracovie, la Bibliothèque d'Ecole d'Ingénieurs à Varsovie, la Bibliothèque d'Académie des Mines et Serrureries, Bibliothèque d'Ecole d'Ingénieurs à Lodz, Bibliothèque et Centre d'Information d'Ecole d'Ingénieurs à Wrocław. Nous analysons la structure des ressources, l'accès à l'information, la recherche simple, poussée et complexe, des mots clés et leur structure.